

72268 - Hakkını Almak İçin Rüşvet Vermek

Soru

Benim bazı devlet dairelerinde işlerim oluyor. Memur rüşvet almadığı zaman işlerimi gerçekleştiriyor. Böyle bir durumda memura rüşvet vermem caiz olur mu?

Detaylı cevap

Birincisi:

Rüşvet büyük günahlardandır. İmam Ahmed'in (6791'de) Ebu Davud'un (3580'de) Abdullah bin Amr'dan -radiyallahu anhuma- rivayet ettiği hadiste o şöyle demiştir: "Resulullah rüşvet verene de rüşvet alana da lanet etti." (Elbânî, *İrvâi'l-Ğalîl*(2621)'de sahihlemiştir) Hadisteki "er-Râşî" rüşvet veren; "mürteşî" ise rüşvet alan demektir. İşlerini rüşvet vermeden bitirip halledildiğinde rüşvet vermek haram olur.

İkincisi:

Hak sahibi olan kimse hakkını sadece rüşvet vererek alabildiği durumlarda ulemanın karşı tarafa rüşvet vermesine caiz olduğuna dair görüşü vardır. Böyle bir durumda rüşvet alana haram olur; verene değil. Alimler bunu Ahmed'in (10739'da) rivayet ettiği hadisle delillendirmişlerdir: "Ömer bin Hattab radiyallahu anh'tan rivayet edildiğine göre Resulullah şöyle buyurmuştur: **"Muhakkak ki onlardan biri(leri) benden dilenerek istiyor. Ben de ona istediğini veriyorum. O da kucağına alarak bunu götürüyor. Onlar için bu (kucaklayıp götürdükleri) yalnızca ateş olur."** Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Öyleyse niye veriyorsun?" deyince: **"Ne yapayım? Kabul etmeyip illa ki istiyorlar. Diğer yandan yüce Allah, benim cimri davranmamı kabul etmez"** buyurdu." (Elbânî, *Sahîhu't-Terğîb*(844)'de sahihlemiştir)

Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem, onlara mal(ı) vermek haram olmasına rağmen kendi nefsinden/ kendisi hakkında cimrilik ithamını bertaraf etmek adına (malı) vermiştir.

Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle demiştir: “Ancak kendisine gelen zulmü bertaraf etmek için ya da gerekli olan hakkını kendisine vermesi için karşı tarafa bir hediye verdiği zaman, bu hediye, alan kişi için haram olur. Bunu veren kimsenin vermesi ise tıpkı Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem’in yaptığı gibi caiz olur. Nebi (sav) **“Muhakkak ki onlardan birine mal veriyorum...”** demişti.” (Fetevâ el-Kübrâ, 4/174) Yine o şöyle demiştir: “Bir iş yapanın zulmü def etmek için rüşvet vermesi caiz olur, bir hakkı engellenmek için değil. Bu iki durumda da (zulmü def etmek-hakkı engellemek) onun rüşvet alması haramdır (yani rüşveti alan kişinin)... Bu kapsamda olan başka bir örnek: Eğer bir adam, bir şaire ya da şairden başka birine kendisini hicvederek ya da başka bir şekilde yalanlamaması için veya kendisinin ırzı konusunda konuşmaması için ona verirse bu durumda veren kişi için caiz olur. Ancak alan kişiye haram olur. Çünkü zulmetmemek para alan için (zaten) vaciptir...

İnsanlara yalan söylememek ya da onlara zulmetmemek amacıyla (onlardan rüşvet) mal alan her bir kimseye bu çirkin bir haram mal olur. Zira zulmetmek ve yalan söylemek ona zaten haramdır. O kişinin, mazlumdan almış olduğu şeye bir bedel almadan, onu (zulmü-yalanı) yapmaması lazımdır. Eğer yaptığından (zulüm-yalandan) ancak bir bedel karşılığında vazgeçiyorsa bu ona haram mal olur.” (Mecmûu Fetevâ, 29/252’den özetle)

Yine o (31/278’de) der ki: “Âlimler şöyle demiştir: “Şüphesiz ki her kim yönetici olan bir kimseye caiz olmayan bir şeyi yapması için bir hediye verirse hediye alana da hediye verene de haram yazılır. Bu, Resulullah’ın hadisinde söylediği rüşvet kapsamındadır. **“Allah rüşveti verene de rüşveti alana da lanet etsin.”**

Ancak kendisine gelen zulmü bertaraf etmek için ya da sahip olduğu hakkını kendisine vermesi için karşı tarafa bir hediye verdiği zaman, bu hediye, alan kişi için haram olur. Bunu veren kimsenin vermesi ise tıpkı Nebi (sav)’in yaptığı gibi caiz olur. Nebi (sav) şöyle diyordu: **“Şüphesiz ki onlardan birine mal veriyorum. O da bu malı, ateşi kucaklar gibi götürüyor.”** Denildi ki: “Ey Allah’ın Resulü, neden veriyorsun o halde onlara?” Dedi ki: **“Ne yapayım? Kabul etmeyip illa ki istiyorlar. Bununla birlikte yüce Allah benim cimri davranmamı kabul etmez.”**

İnsanlara karşı zulmeden kimseye vermek de bu kabildendir. Ona (hediye) veren kimeseye bu, caiz olur. Onu alan kimseye ise haram olur.

Aracılık hususunda hediye vermeye gelince. Mesela yöneticinin yanındaki bir adamın, (bir kimseye, yöneticinin) ondan zulmü def etmesi için, ona hakkını vermesi için, onun hak etmiş olduğu velayetini üstlendirmesi için, savaş halindeki bir orduda onu istihdam etmesi için (ki bu kişi buna layıktır), fakirlere, fakihlere, kurralara, hacılara ya da bunlardan başkalarına vakfedilmiş olan maldan ona vermesi için (ki bu kişi buna hak sahibidir) aracılık yapması gibi. İçerisinde vacip bir fiile ve haramın terk edilmesine destek veren bu ve bunun gibi olan aracılık yapmak gibi. Aynı şekilde bu hususlarda hediye kabul etmek caiz değildir. Hediye veren kimsenin bunlarda kendisinin hakkını almaya götürülen ya da kendisinden zulmü bertaraf eden hususlara karşı elinden gelen çabayı göstermesi ise caizdir. İşte bu, seleften ve imamların büyüklerinden naklolunandır.” (Kısa alıntılarla)

Takiyuddin Sübkî rahimehullah şöyle demiştir:

“Zikrettiğimiz rüşvetten murad, bir hakkı müdafaa için veya batılı elde etmek için verilen şeydir. Eğer hak olan bir hükme ulaşabilmek için verilmişse, bu, onu alan kişiye haram olur. Hakkını elde etmeye rüşvet dışında başka bir yolla güç yetiremeyen kişiye bu caiz olur. Ama rüşvet vermeksizin hakkını elde edebilecekse bu caiz değildir.” (*Fetâvâ es-Sübkî*, 1/204)

Süyûtî ise el-Eşbâh ve'n-Nazâir (s. 150)'de şöyle demiştir:

“Yirmi yedinci kaide: (Alınması haram olanın verilmesi de haramdır.) Faiz, fahişenin kazancı, kahinin ücreti, rüşvet, ağıt yakan kadının ve zurnacının ücreti gibi. Bazı durumlar istisna edilmiştir. Onlardan bazıları: Hakkını alabilmek için hakime rüşvet vermek, esiri kurtarmak ve kendisini hicvetmesinden korktuğu kimseye bir şey vermek.” Metindeki *halvânilkahin*; kahinin kahinliğine mukabil olarak almış olduğu şey demektir.

Hamevî (Hanefî) *Gamzu Uyûni'l-Besâir*'de der ki: “On dördüncü kaide: (Alınması haram olanın verilmesi de haramdır.) Faiz, fahişenin kazancı, kahinin ücreti, rüşvet, ağıt yakan kadının ve zurnacının ücreti gibi. Ancak şu meseleler, bu hükümden istisna edilmiştir: 1-

Malı ya da canı hakkında endişe durumunda rüşvet vermek. Bu da (yani caizlik) rüşvet veren açısından dır. Kensine rüşvet verilene ise haramdır.”

*Mevsûatü'l-Fıkhiyye'*de şöyle geçer: “ (Hanefî) İbn Nüceym'in *el-Eşbâh'*ında ve bunun gibi (Şâfiî) Zerkeşî'nin *el-Mensûr'*unda (şöyle denir): “Alınması haram olanın verilmesi de haramdır. Faiz, fahişenin kazancı, kahinin ücreti, hakime rüşvet verdiğiinde hakimin haksızca hüküm vermesi için rüşvet vermek. Ancak şu meseleler hariçtir: Kendi canına ve malına dair korku oluştuğu için, esiri kurtarmak için ya da kendisini hicvetmesinden korktuğu kimseye rüşvet vermek.”

Üstad Doktor Vehbe Zuhaylî şöyle demiştir: “Rüşvetin dışında amaca ulaşmak için başka bir yol kalmadığı zaman, zarureten, rüşvet vermek caiz olarak tahsis edilmiştir. Rüşveti alana ise haram olur.”

Özetle; senin rüşvet vermen caiz olur; rüşveti alan memura ise haram olur. bununla birlikte söz konusu davranış iki şartla caiz olur:

1.Hakkını alman için veya kendi nefsinden zulmü bertaraf etmen için rüşveti vermendir. Ancak hakkın olmayan bir şeyi alman için rüşvet verdiğiin zaman bu büyük günahlardan ve haram olan rüşvet olur.

2. O meselede hakkını alabilmek ya da kendi nefsinden zulmü bertaraf edebilmek için bu rüşveti vermekten başka bir seçenek bulunmamasıdır.

Allah en doğrusunu bilir.